

ÇİN'İN DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ'NE ÜYELİĞİNİN ÇİN EKONOMİSİ VE DÜNYA TİCARETİ ÜZERİNDE MUHTEMEL ETKİLERİ

Çin dünyanın en hızlı gelişen pazarlarından biridir. Dünya Bankası'nın tahminlerine göre Çin 2020 yılında dünyanın ikinci büyük ticaret hacmine sahip ülke olacaktır. IMF'ye göre ise, Çin bugün A.B.D. ve Japonya'dan sonra dünyada üçüncü büyük ekonomiye sahip ülkedir.

Çin ekonomisi uzun zamandır dünya ortalamasının üzerinde bir büyüme göstermektedir. 1990-1997 yılları arasında Çin'in GSMH'si yıllık ortalama % 11 artış göstermiş ve 1 trilyon doların üzerine çıkmıştır.

Çin'in dış ticaret hacmi de büyük artış göstermektedir. Çin'in dış ticaret hacmi 1978'de 21 milyar dolarken 1998'de 324 milyar dolar olmuştur. 1980'lerde Çin dış ticaret açığı vermekteyken, 1990'dan sonra ticari fazla vermeye başlamıştır. 1998'de ticari fazla 43 milyar dolar civarında olmuştur. Çin'in ihracatının % 87'si ve ithalatının %80'i imalat sanayi ürünleridir. Çin'in başlıca ihraç malları hazır giyim ürünleri, ayakkabı, oyuncak, spor malzemeleri, bilgisayar ekipmanı, telekomünikasyon ekipmanı, ofis makinaları ve aksamı ve elektrik malzemeleridir. Çin'in ithal ettiği başlıca ürünler ise valfler, transistörler, telekomünikasyon ekipmanı, makineler, elektrikli malzemeler, elektrik devre ekipmanı, hava taşımacılık araçları, kağıt-mukavva, petrol ve bitümenli yağlardır.

1999 yılından itibaren Çin'in, Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olması yolunda somut gelişmeler yaşanmış olup, yakın gelecekte Çin'in DTÖ'ye üye olması beklenmektedir.

Çin DTÖ'ye üye olma sürecinde ikili görüşmeler yaptığı ilk ülke olan A.B.D. ile 15 Kasım 1999'da anlaşmaya varmıştır. Çin, Avrupa Birliği ile de ikili görüşmeler gerçekleştirmiş ve bunun sonucunda Çin ile AB arasında 19 Mayıs 2000 tarihinde anlaşma imzalanmıştır. Çin ikili görüşmeler yapacağı diğer ülkelerle de görüşmelerini tamamladıktan sonra, Dünya Ticaret Örgütü'nde yapılacak çok taraflı bir görüşmeden sonra DTÖ'ye üye olabilecektir.

ÇİN-A.B.D. ANLAŞMASI

Çin ile A.B.D. arasında yapılan ikili görüşmeler sonucunda imzalanan anlaşmanın temel hükümleri aşağıda yer almaktadır.

Sanayi Sektörü

Çin'in sanayi ürünlerindeki tarifeleri 1997 yılındaki ortalama %24.6 düzeyinden, 2005 yılına kadar ortalama %9.4'e düşecektir. Ayrıca, enformasyon teknolojisi ürünleri, bilgisayar ve bilgisayar malzemeleri, telekomünikasyon malzemeleri, yarı iletkenler vb ürünlerde 2005 yılında tarifeler sıfıra indirilmiş olacaktır.

Anlaşmaya göre Çin DTÖ'nün "Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması"na tabi olacaktır. Bu da Çin'in tarife indirimlerinden yararlanması, Çin tekstil ve konfeksiyon ürünlerine uygulanmakta olan kotaların 2005 yılında kaldırılacak olması anlamına gelmektedir. Anlaşmanın tekstil ve konfeksiyon sektörüyle ilgili bir diğer önemli yanı da, Ocak 2009'a

kadar olan dönemde A.B.D.'nin tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde korunma önlemlerine başvurabileceği hükmüdür. 2009 yılına kadar olan dönemde, A.B.D.'nin Çin'den tekstil ve konfeksiyon ithalatındaki artışın pazarı bozucu bir etkisi olması durumunda, A.B.D. tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde korunma önlemlerine başvurabilecektir. Tekstil ve konfeksiyon sektöründe korunma önlemleri kota konması şeklinde olabilecektir.

Ayrıca, Anlaşma'ya göre A.B.D, Çin'in DTÖ'ye üye olmasından sonraki 12 yıl içinde, tüm ürünlerde Çin'e karşı korunma önlemlerine başvurabilecektir. A.B.D., korunma önlemlerine, yerli sanayiinin Çin'den yapılan ithalattaki artıştan zarar görmesi durumunda başvurabilecektir. Bu, kota konması ya da tarifelerin yükseltilmesi şeklinde olabilecektir.

Tarım Sektörü

Çin, Ocak 2004'e kadar tarım ürünleri tarifelerinde önemli indirimler yapacak ve ortalama % 17.5 düzeyine indirecektir.

Ayrıca, daha önce ticareti devlet tarafından gerçekleştirilen buğday, mısır, pamuk, soya fasulyesi gibi ürünlerin ticareti ilk kez özel sektör tarafından da gerçekleştirilebilecektir.

Tarım ürünleri ihracatında sübvansiyonlar kaldırılacaktır. Bir devlet teşekkülü ya da aracı olmaksızın ithalat ve dağıtım yapabilme hakkı olacaktır.

Buğday, pirinç, arpa gibi ürünlerin ithalatı tarife-oran kota sistemi ile liberalize edilecektir. Bu şekilde çok düşük (%1) bir tarife oranı uygulanacaktır.

Hizmet Sektörü

Çin, yabancı firmaların toptancılık ve perakendecilik, bakım, onarım, depolama, kara ve hava taşımacılığı gibi dağıtımla ilgili alanlarda ve ayrıca bankacılık, sigortacılık, leasing, telekomünikasyon, teknik test, analiz, gözetim hizmeti, muhasebe ve danışmanlık gibi profesyonel hizmetler ve müteahhitlik hizmetleri alanlarında faaliyetlerini kısıtlayıcı engelleri kaldıracak ve liberalleşmeyi sağlayacaktır.

Kotaların ve Lisansların Kaldırılması

Çin 2002 yılına kadar gübrelerde ve fiber optik kablolarda, 2005 yılına kadar da tüm ürünlerde uygulamakta olduğu kotaları ve ithalatı kısıtlayıcı diğer önlemleri kaldıracaktır.

Otomotiv sektöründeki kotalar 2005 yılına kadar kaldırılacaktır. Kotaların kaldırılmasına kadar da kotalar her yıl % 15 oranında artırılabilecektir.

ÇİN-AVRUPA BİRLİĞİ ANLAŞMASI

Çin-A.B.D. anlaşmasından sonra, Çin ile Avrupa Birliği arasında, Çin'in DTÖ'ye üyeliği konusunda 19 Mayıs 2000 tarihinde anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Çin pazarının liberalleşmesi yönünde biraz daha ilerleme kaydedilmiştir. Anlaşmada yer alan temel hükümler aşağıda yer almaktadır.

Sanayi Sektörü

Çin, makine, kozmetik, cam, seramik ürünlerinde, alkollü içeceklerde, mermer ve diğer doğal taşlarda, ayakkabı, deri ürünler, tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında tarifelerini indirecektir.

Çin'in Avrupa'dan NPK gübre ithalatında kota uygulaması, Çin'in DTÖ'ye girmesiyle birlikte kaldırılacaktır.

Çin, taşıtlar üzerindeki tüm kısıtlamaları 2 yıl içinde kaldıracaktır. Çin DTÖ'ye üye olduğunda, motor üretiminde ortak yatırım yapılmasını kısıtlayıcı mevcut uygulamaları kaldıracaktır. Çin'de yerel idarelerin motorlu taşıtlarda onay vermeleri için gerekli eşik fiyat 30 milyon dolardan 150 milyon dolara çıkarılmıştır.

Çin, ilaç, kimya sanayi ürünleri, sigara, alkollü içecekler ve satış sonrası hizmetler alanında, yerli üreticilerine tanıdığı ayrıcalıkları kaldıracaktır.

Çin, mobil telefon pazarının yabancılar açılmasını hızlandıracaktır.

Tarım Sektörü

Çin, süt ürünlerinde, makarna, şarap, alkollü içecekler, zeytin gibi AB'nin başlıca tarım ve gıda sanayi ürünlerinde tarifelerini indirecektir.

Çin, DTÖ'nün "Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemlerinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma" ya tabi olmayı kabul etmiştir.

Hizmet Sektörü

Çin, leasing pazarını üç yıl içinde açacaktır. Sigortacılık, bankacılık, hukuki hizmetler, muhasebe, turizm, inşaat gibi alanlarda Çin, yabancı firmalara yeni kolaylıklar tanıyacaktır.

Çin DTÖ'ye üye olduktan sonra, şu an devlet tekelinde olan ham ve işlenmiş petrol ithalatını, NPK gübre ithalatını özel sektöre de açacaktır.

Dünya ipek üretiminin %70'ini elinde bulunduran Çin, ipek ihracatındaki devlet tekeli 2005 yılına kadar kaldıracaktır. Böylece, ithalatçı firmalar Çinli üreticilerden doğrudan ham ipek ithalatı yapabileceklerdir.

Çin, büyük mağazalarda (20 000 m²'nin üzerinde) ve mağaza zincirlerinde ortak yatırım alanındaki kısıtlamaları kaldıracaktır.

Çin, ihracatın sübvansiyonu gibi ticareti bozucu etkisi olan uygulamalara başvurmayacaktır.

Çin'de devlet ihaleleri şeffaf olacaktır ve ihalelere katılacak yabancı firmalara yerli firmalardan farklı bir muamele yapılmayacaktır.

ÇİN'İN DTÖ'YE ÜYE OLMASININ ÇİN ÜZERİNDE MUHTEMEL ETKİLERİ

Çin'in DTÖ'ye üye olması, DTÖ'nün uluslararası ticaretle ilgili kurallarına uyacağı anlamına gelmektedir ve Çin'de çeşitli politika değişikliklerine sebep olacaktır. Söz konusu değişiklikler; Çin'in tarifelerde önemli indirimler yapması, tarife dışı engelleri kaldırması, hizmet sektörünü yabancılara açması, fikri mülkiyet haklarının korunması konusunda DTÖ kurallarına uyması ve tarım ürünleri ticaretinde engelleri kaldırmasıdır.

Çin'in DTÖ'ye üye olması Çin'in dış ekonomik ilişkilerine istikrar kazandıracak, daha hızlı bir ekonomik reform sağlayacak ve ekonomik büyümeyi artıracaktır. Öte yandan, Çinli üreticiler liberalleşen iç pazarda yabancı firmaların rekabetiyle karşı karşıya kalacaklardır.

Çin'in DTÖ'ye üye olması ile birlikte, bazı sektörlerde üretim ve ihracatının artacağı beklenmektedir. Üretimin artacağı tahmin edilen sektörlerin başında da tekstil ve konfeksiyon sanayi gelmektedir. Çin'in DTÖ'ye üye olması, Çin'in DTÖ'nün "Tekstil ve Konfeksiyon Anlaşması" na tabi olacağı, bunun sonucunda da tarife indirimlerinden yararlanacağı ve 2005 yılında Çin'e uygulanmakta olan kotaların kalkacağı ve dünya tekstil ve konfeksiyon pazarlarında daha çetin bir rekabet yaşanacağı anlamına gelmektedir. Öte yandan, Çin'in A.B.D. ve AB ile yaptığı anlaşmalara göre 2009 yılına kadar olan dönemde, Çin'den tekstil ve konfeksiyon ithalatındaki artışın pazarı bozucu bir etkisi olması durumunda, korunma önlemlerine başvurulabilecektir. Bu, Çin'e kota uygulamakta olan tüm ülkeler tarafından başvurulabilecek bir önlemdir. Bu korunma önlemi 2009 yılına kadar Çin'i A.B.D. ve AB pazarlarında bir ölçüde kontrol altına alabilecek bir mekanizma olarak görülmektedir.

Çin'in DTÖ'ye üye olması ile birlikte ithalat tarife oranlarının düşmesi ve ithalatı kısıtlayıcı engellerin kaldırılması sonucunda bazı sektörlerde üretiminin düşeceği tahmin edilmektedir. Üretimin ve dolayısıyla istihdamın düşeceği tahmin edilen alanlardan biri tarımsal ürünlerdir.

Çin'in otomotiv ve otomotiv yan sanayi ürünleri ithalatındaki tarifeleri düşürmesi ve kotaları kaldırmasıyla birlikte , bu ürünlerde de ithalatının artacağı tahmin edilmektedir.

Liberalleşen ve DTÖ kurallarına göre biçimlenecek olan Çin pazarında yabancı yatırımların daha da artacağı tahmin edilmektedir.

Hazırlayan: Özden ERGÜN , Sanayi Dairesi Uzmanı

